

Vlaams
Parlement

ingediend op **1980** (2018-2019) – Nr. 1
24 mei 2019 (2018-2019)

Verslag van de hoorzitting

namens de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media
uitgebracht door Joris Poschet en Katia Segers

over het rapport Mediaconcentratie 2018
van de Vlaamse Regulator voor de Media (VRM)

Samenstelling van de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media:

Voorzitter: Bart Caron.

Vaste leden:

Cathy Coudyser, Marius Meremans, Wilfried Vandaele, Miranda Van Eetvelde, Manuela Van Werde, Herman Wynants;

Karin Brouwers, Sabine de Bethune, Joris Poschet, Orry Van de Wauwer;

Lionel Bajart, Jean-Jacques De Gucht;

Yamila Idrissi, Katia Segers;

Bart Caron.

Plaatsvervangers:

Paul Cordy, Kathleen Krekels, Ludo Van Campenhout, Karl Vanlouwe, Elke Wouters, Peter Wouters;

Cindy Franssen, Maurice Helsen, Tinne Rombouts, Johan Verstreken;

Rik Daems, Francesco Vanderjeugd;

Bert Moyaers, Tine Soens;

Imade Annouri.

INHOUD

1. Toelichting	4
1.1. Hoofdstuk 1: de Vlaamse mediasector	4
1.2. Hoofdstuk 2: mediagroepen in Vlaanderen	5
1.3. Hoofdstuk 3: informatie over de mediaconcentratie.....	6
1.4. Hoofdstuk 4: stimulering van diversiteit en mogelijke remediëring en beleidsaanbevelingen	7
1.5. Hoofdstuk 5: algemeen besluit	8
2. Bespreking	9
2.1. Joris Poschet	9
2.2. Katia Segers.....	10
2.3. Marius Meremans.....	11
2.4. Bart Caron	12
2.5. Antwoordenronde.....	12
Gebruikte afkortingen.....	15
Bijlage: zie de dossierpagina van dit document op www.vlaamsparlement.be	

Op donderdag 21 maart 2019 hield de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media een hoorzitting over het rapport Mediaconcentratie 2018 van de Vlaamse Regulator voor de Media.

De powerpointpresentatie van de VRM is te vinden op de [dossierpagina](#) van dit verslag op www.vlaamsparlement.be.

1. Toelichting

Carlo Adams, voorzitter algemene kamer VRM: Dit is al het twaalfde mediaconcentratierapport dat we aan de commissie voorstellen. Het eerste dateert van 2007.

1.1. Hoofdstuk 1: de Vlaamse mediasector

In het eerste hoofdstuk bakenen we de Vlaamse mediasector af in zijn vier vormen: radio, tv, internet en geschreven pers. Voor iedere mediavorm tekenen we een waardeketen uit met blokjes waarin telkens een toegevoegde waarde wordt gecreëerd. Zo begint radio bijvoorbeeld met het blokje 'muziek', dus de inbreng van de musici. Dan komen de 'programmamakers', die de programma's maken of een bepaalde format ontwikkelen om die muziek uit te zenden. Dan de radio-omroeporganisaties zelf, die de programma's aanbieden. Een volgende stap is de distributie, de technische verspreiding van de radiosignalen door ondernemingen met antennes, zoals Norkring. Tot slot is er de luisteraar. Ieder blokje voegt een zekere waarde toe, waardoor we gewag kunnen maken van een eenvoudige vorm van blockchain.

We beschrijven vervolgens welke verschillende ondernemingen in één of meer blokjes actief zijn en concluderen daaruit in welke mate er concentratie optreedt. Concentratie kan verticaal zijn, bijvoorbeeld als dezelfde groep alle blokjes voor haar rekening neemt vanaf het maken van het radioprogramma tot de distributie ervan. Ze kan ook horizontaal zijn, bijvoorbeeld als één televisieomroeporganisatie meer dan één zender beheert. Dan onderzoeken we de verbanden tussen die zenders. Er kan ook sprake zijn van crossmediale concentratie als een speler, zich niet tot één mediavorm beperkt en bijvoorbeeld tegelijk tv, radio en internet voor zijn rekening neemt.

Een volledig overzicht van de wijzigingen vindt u uiteraard terug in het rapport zelf. Ik zal enkel de voornaamste wijzigingen presenteren. In 2018 betreft het vooral de erkenningsrondes bij de radio. Het ging dan om erkenningsrondes voor de lokale radio-omroeporganisaties overeenkomstig het nieuwe frequentieplan, en om de uitbreiding van de DAB+-standaard.

Wat de lokale omroeporganisaties betreft, moeten we de kanttekening plaatsen dat het frequentieplan van de Vlaamse Regering ondertussen vernietigd werd. Een ander plan is in ontwerp. De procedure wordt in dezelfde richting voortgezet. Wat in 2018 actueel was, zal dat in 2019 waarschijnlijk opnieuw worden.

Wat de DAB+-standaard betreft, zien we een uitbreiding van de verplichting voor een aantal groepen om via DAB+ uit te zenden. Het meest in het oog sprong de licentie die de VRM aan Norkring heeft verleend voor het aanbieden van een radio-omroepnetwerk. Dat is nog niet in het verslag terug te vinden omdat die beslissing op 24 oktober 2018 is gevallen, terwijl het rapport alleen de periode tot 1 oktober 2018 verslaat. Ook dat verhaal is misschien nog niet volledig afgelopen gezien het hangende beroep bij de Raad van State. In het rapport van 2019 komen we er misschien op terug.

Op televisievlak zagen we in 2018 geen nieuwe themazenders, waar dat in 2016 en 2017 wel nog het geval was. Wel zijn er exclusiviteitsovereenkomsten met verschillende spelers, bijvoorbeeld de verhuis van Studio 100 van Telenet naar Proximus.

De dagbladpers speelt almaar meer in op video en internet.

De magazinesector blijft het moeilijk hebben.

Internet wint aan belang. Dat is niet bepaald een nieuwe conclusie.

Wat de distributie betreft, is er de nieuwe marktanalyse door onder andere de VRM. Ik vermeld die slechts algemeen, daar ze het Vlaamse bevoegdheidsniveau overstijgt. Het betreft een beslissing van de vier mediaregulatoren samen in de CRC. Daarop hadden wij dus geen exclusief zeggenschap.

Tot slot van hoofdstuk 1 toon ik een overzicht van de horizontale concentratie in de verschillende schakels van de waardeketen, en voor iedere mediasector apart. Ik geef een voorbeeld voor de distributie. Slechts enkele spelers verzorgen de transmissie voor radio-uitzendingen voor landelijke en DAB+-zenders. Voor lokale FM is de situatie helemaal anders, omdat nagenoeg iedere lokale radio zijn eigen zendapparatuur heeft. Landelijk gaat het om slechts één of twee ondernemingen als Norkring en Broadcast Partners. Dat feit geeft een eerste indicatie van een mogelijke concentratie, maar geeft alleszins nog geen beeld van het relatieve belang van die spelers binnen hun segment. Dat wordt verder onderzocht.

1.2. Hoofdstuk 2: mediagroepen in Vlaanderen

In het tweede hoofdstuk beschrijven we elke mediagroep nader, met telkens een overzicht van de aandeelhoudersstructuur. Die beschrijving moeten we wel beperken tot Vlaanderen, aangezien we de structuren van de internationale spelers niet kunnen traceren. Het rapport geeft de groepsstructuur per speler weer in een organigram van de betreffende mediagroep. Die gegevens kunnen we terugvinden via de Nationale Bank en door navraag bij de groepen zelf. We geven ook telkens een overzicht van de verschillende merken waarmee iedere groep actief is in de drie schakels – content, aggregatie en distributie – en telkens voor radio, tv, geschreven pers en internet.

Vervolgens brengen we een overzicht van de crossmedialiteit, meer bepaald hoe sommige mediagroepen allianties aangaan om samen mediaproducten op de markt te brengen. Zoiets kan tot een zekere verstrengeling leiden.

Tot slot onderzoeken we in dit hoofdstuk de concentratie van mandaten bij personen. We beperken ons tot bestuurders, zaakvoerders, commissarissen – dus waar echt de beslissingsbevoegdheid ligt – om eventuele verstrengelingen of invloeden op te sporen.

Wat zijn de concrete wijzigingen? We stellen in de eerste plaats een vermindering vast van het aantal mediagroepen in Vlaanderen. Mediaaan hoorde voorheen tot zowel Roularta als De Persgroep, maar maakt nu integraal deel uit van laatstgenoemde. Roularta heeft in 2017 zijn aandelen van de hand gedaan.

Ten tweede heeft Telenet in 2018 alle aandelen van De Vijver Media overgenomen. Ik zeg dit onder voorbehoud, daar de Mededingingsautoriteit nog haar zeg moet doen vooraleer de procedure kan worden afgerond. Tenzij er problemen zouden zijn, kunnen we die operatie in het volgende jaarverslag waarschijnlijk als voltooid beschouwen.

Ten derde zijn in 2018 bijna alle media-activiteiten van Concentra en Corelio bij Mediahuis ondergebracht. Vandaar dat we Concentra en Corelio nu uit het overzicht weglaten.

Terwijl er in 2017 nog een zekere verwevenheid was, is er door de overdrachten in 2018 meer verzuiling opgetreden, in afzonderlijke blokken.

Deze dia toont bij wijze van voorbeeld de aandeelhoudersstructuur van Roularta, waar Mediahuis voortaan wegvalt. Een dergelijk organigram hebben we voor iedere groep gemaakt.

Ik toon een voorbeeld van crossmedialiteit. Hier gaat het over de merken van de VRT. Een typevoorbeeld is Sporza, dat actief is op zowel radio, tv en internet. De volgende dia toont dat dit bij alle groepen gebeurt, uiteraard niet enkel bij de VRT. Al die grafieken staan in het rapport zelf.

We sluiten het tweede hoofdstuk af met een schema van de verstrengeling: de allianties in de Vlaamse mediasector. In vergelijking met 2016 toont het beeld van 2018 minder overlappingsen. Mediahuis hoort bijvoorbeeld nog alleen bij De Persgroep. Vroeger was daar overlapping met Roularta. De samenwerkingsverbanden die nog overblijven, situeren zich vooral binnen de reclamewerving.

1.3. Hoofdstuk 3: informatie over de mediaconcentratie

Hoofdstuk 3 brengt informatie over de concentratie per mediavorm. Ons onderzoek is in hoofdzaak op economische parameters gebaseerd. In de eerste plaats gaat het voort op financiële informatie: de jaarrekeningen van de verschillende spelers. In tweede instantie spelen ook de indexen mee op basis van de populariteit en het marktaandeel. Vervolgens bekijken we de cumulatie van mandaten in de sector.

Als voorbeeld vergelijken we even de mandaten in de radiosector in 2018 met die in 2017. Een van de beleidsdoelstellingen bij het nieuwe frequentieplan van 2017 en de erkenningsronde in 2018 was een einde te maken aan de overdreven ketenvorming, omdat ketens nu eenmaal fundamenteel in strijd zijn met het begrip lokale radio. Die doelstelling lijkt door middel van een aantal verstrengingen te zijn gerealiseerd. In een bepaalde regio was er wel nog een sterke concentratie, omdat daar één persoon in zowat alle mogelijke lokale radio's als bestuurder of commissaris zetelde. De nieuwe regeling heeft die praktijken hoe dan ook aanzienlijk doen afnemen en lijkt dat doel te hebben gerealiseerd.

Naar aanleiding van vragen van de commissie bij de presentatie van de vorige editie zijn we in dit hoofdstuk dieper ingegaan op lokale en regionale nieuwsmedia. Zo hebben we het aantal regionale edities van de belangrijkste kranten – doorgaans de middenkaternen – weergegeven. Het Belang van Limburg, dat tot voor kort nog geen regionale edities kende, heeft er nu zeven. Het Laatste Nieuws ging van 20 naar 24 regionale edities. De dagbladpers heeft duidelijk veel aandacht voor lokaal en regionaal nieuws.

Daarnaast kent heel Vlaanderen gratis bladen met een sterk regionale journalistieke focus. De Zondag verschilt natuurlijk van inhoud naargelang we het blad in Hasselt of in Brugge bij de bakker ophalen.

Voorts hebben we 308 Vlaamse gemeenten bevraagd naar alle vormen van privénieuwsmedia die op hun lokale gemeenschap gericht zijn. Het onderzoek is beperkt tot nieuwsmedia met een zekere redactionele inhoud, en ging dus niet over bijvoorbeeld gemeentelijke publicatiebladen. Het betrof zowel gedrukte als digitale media, maar geen lokale radio en regionale tv, aangezien die al apart in

ons rapport voorkomen. In de top 5 van gemeenten met lokale nieuwsmedia staat Antwerpen afgetekend aan de leiding, met niet minder dan 24 lokale nieuwsmedia, gevolgd door Mechelen en Ninove met elk negen stuks. Diksmuide en Veurne hebben elk acht publicaties. Er is dus een groot verschil tussen de koploper en de eerste achtervolgers. Anderzijds wordt in bepaalde relatief kleine steden toch veel lokaal nieuws gebracht.

Besluit van hoofdstuk 3 is de vraag hoe het is gesteld met de concentratie op zich. Algemeen brengt ons jaarrapport op dat vlak weinig nieuws. Er zijn geen nieuwe grote tendensen. Radio blijft een belangrijke speler, met daarin voor de VRT het grootste marktaandeel. Op de mandatenspreiding binnen de radiosector heb ik zonet al gewezen. Bij de televisieomroepen is de concentratie wat gedaald door de stijging van een aantal themazenders. Weliswaar waren er geen nieuwe themazenders in 2018, maar op dat vlak zijn we intussen geëvolueerd van dieprood naar oranje, een enigszins lagere concentratie dus.

Niettegenstaande de nieuwe vormen van tv-kijken blijkt de traditionele tv nog lang niet afgeschreven.

Telenet is niet alleen de grootste distributeur maar controleert door de overname van De Vijver Media ook de omroepen Vier, Vijf en Zes, en heeft invloed op productiehuis Woestijnvis. Het verzorgt dus distributie, omroep en content. Datzelfde geldt ook voor Proximus.

In onze grafiek berekenen we de concentratie aan de hand van de zogenaamde HHI. Ik geef een voorbeeld. Dat er in een bepaald segment drie spelers zijn, zegt op zich weinig. Maar als ook hun marktaandeel bekend is, verandert dat. Een verdeling met 33 procent voor speler 1, 33 procent voor speler 2 en 34 procent voor speler 3 verschilt wezenlijk van een verdeling met 49 procent voor speler 1, 49 procent voor speler 2 en maar 2 procent voor speler 3. De HHI bepaalt de concentratie nog nauwkeuriger door de kwadraten van de percentages samen te tellen. Hoe kleiner de uitkomst daarvan, hoe lager de concentratie. Een extreem voorbeeld van een hoge concentratie zou zijn dat in een sector één speler 98 procent haalt en de rest samen amper 2 procent. Gelukkig is zo iets nog niet aan de orde in ons Vlaams ecosysteem.

1.4. Hoofdstuk 4: stimulering van diversiteit en mogelijke remediëring en beleidsaanbevelingen

In hoofdstuk 4 brengen we mogelijke antwoorden op de concentratie, dus methodes om de diversiteit van het aanbod te handhaven of te stimuleren. Het rapport bevat een overzicht van bestaande remedies in vijf categorieën: restricties, tegengewicht, economische interventie, transparantie en organisatorische maatregelen. Aangezien die categorieën niet nieuw zijn, verwijs ik naar de beschrijving ervan in het rapport.

We hebben in een grafiek de verdeling van die remedies per mediavorm weergegeven. Bij tv komen ze het meeste voor, bij internet het minste. Dat lijkt ook logisch daar internet een internationaler fenomeen is, waarop overheden minder vat hebben.

De VRM formuleert per categorie uitbreidingsmogelijkheden en beleidsaanbevelingen. Het gaat om een negental mogelijke opties, die vanaf bladzijde 250 in het rapport staan. Het is ons slechts te doen om mogelijkheden aan te geven. Zie het dus niet als een oproep om ze effectief toe te passen. Wel geven we aan welke remedies kunnen helpen indien hier of daar te veel concentratie blijkt.

Destijds werd de stimuleringsregeling ingevoerd, waarmee dienstenverdelers als Telenet en Proximus konden investeren in tv-producties. Op zich is het zeer interessant en aanbevelingswaardig dat ze worden aangezet om de productie van lokale content te steunen. Maar als een dienstenverdelers door aandeelhouderschap ook invloed heeft in een mediagroep, bestaat het risico dat hij kiest voor de productie van de omroeporganisaties uit die groep en dat daardoor de concentratie toeneemt. Dan is een beperkend mechanisme mogelijk aangewezen.

1.5. Hoofdstuk 5: algemeen besluit

Het laatste hoofdstuk brengt de algemene conclusies per mediavorm en in het algemeen.

Wat radio betreft, is de beperkte beschikbare ruimte op de FM-band een oud zeer. Die situatie leidt tot een zekere concentratie. De aanzet van de digitalisering biedt daar echter uitbreidingsmogelijkheden en plaats voor nieuwe spelers. Door het enorme marktaandeel van de VRT blijft de concentratie in de radiosector echter hoog. Zoals gezegd, is de mandatenconcentratie bij de lokale radio's wel sterk afgenomen.

Op tv-gebied waren er de overname van SBS Belgium door Telenet en de volledige integratie van Mediahuis in De Persgroep. De opkomst van themazenders en de toegenomen keuzemogelijkheid hebben wel geleid tot een vermindering van de concentratie. Regionale televisieomroeporganisaties proberen intussen door samenwerking kosten te drukken. Die samenwerking zien we ook almaar meer in het reclamebeleid.

In de geschreven pers blijft de situatie op de magazinemarkt moeilijk. Ze leidt tot verdere inkrimping en hogere concentratie. Roularta heeft de participatie van De Persgroep in Mediahuis overgenomen en participeert daarmee in De Tijd. Naar aanleiding van vragen en onduidelijkheden in het verleden hebben we ook de aandeelhoudersstructuur van Belga onderzocht en weergegeven, op bladzijde 62. Die structuur is erg verdeeld, met als grootste aandeelhouder Mediahuis met 19,5 procent. Daarna komen Rossel, de IPM-groep, De Persgroep Publishing en Editions de l'Avenir, met elk tussen 10 en 17 procent. Daarnaast zijn er nog kleinere participaties.

Op internet is natuurlijk heel veel content beschikbaar, met weinig concentratie en laagdrempelig. Wel zijn mediamerken er zeer actief, vooral met nieuwsmedia, bijvoorbeeld de VRT. De controle over internetplatformen is overwegend in het buitenland gesitueerd.

Heel algemeen is er sprake van een zekere inkrimping. Van de negen mediagroepen van enkele jaren geleden zijn er door de verschillende overnames nog vijf over.

We mogen de rol van grootmachten als Google niet onderschatten, in het bijzonder in de reclamemarkt. Die spelers kunnen uit internetgebruik data halen die zeer nuttig zijn voor reclamewerving. Wellicht om zich daartegen te wapenen zijn Vlaamse reclameregies almaar meer beginnen samenwerken. Eventuele samenwerking tussen verschillende mediagroepen situeert zich vooral op het niveau van de reclamewerving.

Tot slot merk ik nog op dat de concentratie het hoogst is in de distributietak. Op dat vlak heeft bpost voor de gedrukte media het veld zo goed als voor zich alleen. Telenet blijft de grootste speler voor tv-distributie. Daarvoor kunnen we dan wel verwijzen naar de marktanalyse, maar zoals gezegd, overstijgt dat het Vlaamse niveau.

2. Bespreking

2.1. Joris Poschet

Joris Poschet: De heer Adams slaagt er opnieuw in om rustig maar aan een heuse rotvaart honderden pagina's gegevens te presenteren in een half uur. Ik waardeer dat de VRM onze vragen en opmerkingen van de vorige jaren telkens aanwendt om informatie te vergaren. Bovendien is dit rapport plezierig om te doorbladeren. Iedereen die eraan heeft meegewerkt, verdient een pluim.

Dit indrukwekkende werkstuk biedt een prima overzicht van de economische en juridische verhoudingen in onze constant evoluerende mediasector. De bespreking in onze commissie is steeds nuttig en nodig. Maar aan het einde van een zittingsperiode is het voor ons vooral een testament. Niet alle leden zullen hier na de verkiezingen nog zitten, waaronder de voorzitter en ikzelf. Vooral onze opvolgers zullen dus aan de slag kunnen met de aanbevelingen. Een aanleiding zou de noodzakelijke omzetting van de nieuwe AVMD-richtlijn kunnen zijn. Dat wordt in de volgende zittingsperiode een uitgelezen gelegenheid om het Mediadecreet grondig tegen het licht te houden. Daartoe biedt dit rapport onschatbare informatie.

Ik lees op pagina 291: "Convergentie en crossmedialiteit zijn een courante zaak geworden in het Vlaamse medialandschap." Op pagina 295 staat: "Voor de aggregatie van klassieke mediaproducten is 80 tot 100 procent van de markt in handen van slechts vijf mediagroepen. Dit daalde van negen mediagroepen twee jaar geleden, naar acht vorig jaar en vijf dit jaar: VRT, De Persgroep Publishing/Medialaan, Mediahuis, Roularta en SBS. (...) Deze concentraties kunnen een risico inhouden voor de diversiteit van het aanbod. Op radiovlak blijft het VRT-aandeel meer dan de helft bedragen. We merken ook de toenemende activiteiten van de dominante televisiedistributeur Telenet in andere delen van de televisiewaardeketen. In de markt van de geschreven pers is de dominantie van de krantenmarkt door slechts twee grote uitgevers, De Persgroep Publishing/Medialaan en Mediahuis, opvallend."

Dat zijn markante vaststellingen, waarmee het toekomstige mediabeleid rekening zal moeten houden. Op dit moment is er nog geen formeel probleem voor de Belgische Mededingingsautoriteit of de Europese controle instanties, maar een dergelijke evolutie zullen we in de gaten moeten houden. Ik geef een voorbeeld. De tot News City gefusioneerde nieuwsredacties van Medialaan en De Persgroep Publishing, krijgen dit jaar ook echt een gezamenlijk onderkomen in een nieuw gebouw in Antwerpen. Als Brusselaar betreur ik dat en vind ik dat mediahuizen in de hoofdstad horen te zetelen in plaats van naar provinciehoofdplaatsen te verhuizen. Vooral de fusie van de nieuwsredacties zal goed gemonitord moeten worden. Samenwerking mag niet leiden tot verschraving van het nieuwsaanbod en daling van de pluriformiteit. We rekenen op de VRM om dit goed in de gaten te houden en in het Mediaconcentratierapport 2019 op te nemen.

Een andere duidelijke tendens naar meer convergentie zien we bij de redactionele websites van kranten. In 2018 hebben die sterk ingezet op video, en in 2019 ook op podcasts. Die tendens zit wellicht nog in stijgende lijn, waardoor de kranten de concurrentie met de VRT meer aangaan. Bepaalde collega's vinden dat de VRT met de geschreven analyses op haar website, op het domein van de vrije markt treedt. Maar omgekeerd zien we dat die vrije markt voluit beeld brengt en daardoor de concurrentie aangaat met de VRT. Wrijving brengt glans, maar we moeten toezien dat er niet te veel afgewreven wordt.

We appreciëren dat de VRM de integratietendensen ook in cijfers uitdrukt voor de horizontale, de verticale en crossmediale integratie, en dat ze de strategische

allianties weergeeft. Mij viel op dat daardoor de namen van belangrijke mediaspelers als Mediaaan, De Vijver Media en Sanoma zelfs niet meer in het rapport voorkomen.

In het algemene besluit op pagina 290 lezen we dat de magazinemarkt onstabiel blijft. De convergentie tussen de papieren en digitale media verloopt daar minder vlot dan bij de kranten. Er worden beduidend minder digitale edities van tijdschriften verkocht. Hopelijk heeft de recent goedgekeurde gelijkschakeling van het btw-tarief tot 6 procent een positief effect. Datzelfde hopen we voor de digitale nieuwskanalen van Media.21.

We zijn tevreden over een eerste positief effect van de radiohervorming, namelijk de afname van machtsconcentratie wegens veelvuldige mandaten in raden van bestuur van lokale radio's.

De sneller dan de index gestegen prijzen voor radio, televisie en geschreven pers stemmen ons dan weer heel wat minder tevreden, en helaas is dat niet de eerste keer. Daaraan zullen de beleidsmakers de komende jaren aandacht moeten blijven besteden, want toegang tot verschillende media zien wij als een absoluut recht, en als noodzakelijk voor een levendige samenleving en democratie.

Ik heb twee concrete vragen. De VRM heeft de mediaconcentratie deze legislatuur allesbehalve zien afnemen. Is er al een alarmgrens overschreden of stilaan in zicht aan het komen? De heer Adams stelde dat de Belgische Mededingingsautoriteit en de Europese instanties nog geen rode kaart hebben getrokken, maar misschien zit die er wel aan te komen. Moet de overheid ingrijpen? Of gaat het hier om een sector die zich node maar terecht aanpast aan de veranderende mediaconsumptie en wereldwijde evolutie in de media? Is in dat geval de pluriformiteit niet echt in het gedrang voor de mediagebruiker en het democratische debat?

Een tweede vraag gaat over de beleidsaanbevelingen van de VRM. De regulator stelt voor om het Evenementenbesluit en bepaalde elementen van het recht op vrije informatiegaring te evalueren. Concreet staat op pagina 334: "De vraag stelt zich of de (Evenementen)lijst anno 2018 nog voldoende actueel is en een voldoende antwoord biedt op toekomstige vraagstukken." Bij eerdere besprekingen met de huidige en vorige ministers van Media werd steeds gewezen op de mogelijke negatieve gevolgen van een herziening van die lijst. Als we de Evenementenlijst aan een evaluatie onderwerpen, zou de Europese Unie ons wel eens kunnen opleggen om ze in te krimpen in plaats van uit te breiden. Hoe ziet de VRM dat?

2.2. Katia Segers

Katia Segers: Ik dank de VRM voor het lijvige maar overzichtelijke rapport. Ik deel de appreciatie van Joris Poschet voor de manier waarop de regulator in zijn rapporten telkens inspeelt op de verzuchtingen en vragen van deze commissie bij de vorige edities.

Ik heb niet echt specifieke vragen. Ik wil wel opnieuw mijn bezorgdheid uiten, zoals ik al sinds de aanvang van deze legislatuur doe. We zien jaar na jaar meer verschraling en concentratie bij onze media. Daarom ben ik ook blij met de eenparige goedkeuring van het kamerbreed ingediende voorstel van resolutie over de onafhankelijke pluriforme journalistiek (*Parl.St.* VI.Parl. 2018-19, nr. 1599/5). Hopelijk kan de volgende Vlaamse Regering daarmee aan de slag om de neerwaartse spiraal van de diversiteitsafname te counteren. Want in verband met grote mediagroepen kleuren de tabellen zorgwekkend rood of oranje, wat wijst op te hoge concentratie.

Al ben ik blij met het gebruik van de HHI, ik heb al vaker gesteld dat de analyses van de concentratie nog dieper zouden moeten gaan. Die opdracht zou de volgende regering aan de VRM moeten meegeven. De tijd is rijp om ook echt de inhoud te monitoren, want titels alleen zeggen niet genoeg.

Ik ben het helemaal eens met Joris Poschet als hij in verband met News City opmerkt dat nieuwsredacties niet van Brussel naar Antwerpen zouden mogen verhuizen. Dat is niet de plek om het nieuws in de eerste lijn te garen. Maar ook de VRT verhoogt de convergentie, met haar themaredacties voor zowel radio, tv als online. We riskeren steeds meer eenzelfde richting, ingang en team te zien en te lezen, met een teleurgang van de diversiteit aan stemmen.

Convergentie doet zich eveneens voor wanneer krantenwebsites steeds meer beeld brengen. Enkele jaren geleden kwam SBS of Medialaan naar aanleiding van de beheersovereenkomst vertellen dat de VRT geen letter tekst online mocht zetten, alleen beeld. Ondertussen zijn we zover dat VTM op de site van De Morgen liveverslaggeving van persconferenties post. Dergelijke convergenties vallen niet te stoppen. Hoe valt in die context de monitoring vol te houden opdat de verschraving van het nieuws en de invalshoeken in het vizier blijft? Het gaat me dan niet zozeer om de kwaliteit, die me immers veel minder zorgen baart.

2.3. Marius Meremans

Marius Meremans: Of een redactie nu Brussel of in Antwerpen ligt, maakt voor mij niet veel uit. In Nederland is Hilversum de mediastad. Het ligt op 36 kilometer van hoofdstad Amsterdam. Mij gaat het veeleer om de kwaliteit en objectiviteit van een redactie of een mediaspeler.

Er zijn nog maar vijf grote mediaspelers. De markt wordt dus verengd, zowel voor kwalitatieve berichtgeving als voor commerciële inkomsten. Dat stemt tot bezorgdheid. Op de duur krijgen we gesneden koek voor iedereen. Zijn er nog andere spelers op de markt die nieuwsgaring presenteren? Kunnen zij een antwoord bieden? Kunnen ze het landschap diverser maken? Zo ja, moeten ze daarin ondersteund worden? Dat lijkt mij het geval. De N-VA is mee initiatiefnemer van de resolutie waarnaar mevrouw Segers verwees. We kiezen voor een meer kwalitatieve journalistiek.

Er is natuurlijk wel nog een verschil tussen kwalitatieve journalistiek en neutrale, objectieve journalistiek. Ook die parameters moeten we voor ogen houden. Journalistiek kan het oogpunt hebben objectief te blijven, of vanuit een gekleurde invalshoek worden beoefend.

Wat verwacht de VRM voor de toekomst? Zal de dalende trend van het aantal mediaspelers zich voortzetten? Zullen we uiteindelijk nog maar één of anderhalve speler overhouden?

Heeft de VRM zicht op het effect van de exclusieve deals tussen nichezenders en operatoren? Zorgen die voor een concurrentiestrijd of juist voor een stimulans?

Hoe staat de VRM tegenover de onafhankelijkheid van distributeurs in relatie tot de afhankelijkheid van de zenders, bijvoorbeeld de overname van SBS door Telenet?

Hoe ziet de regulator de rol van de regionale televisiezenders? Ook daar doet zich een verregaande samenwerking voor. De studio's van TV OOST liggen nu naast het MAS in Antwerpen, waardoor TV OOST nagenoeg hetzelfde is als ATV.

Welke rol speelt ten slotte het comfort van de mediagebruiker in het medialandschap? Wordt er steeds meer rekening mee gehouden? Komt de sector meer tegemoet aan de mediagebruiker om het hem zo gemakkelijk mogelijk te maken?

2.4. Bart Caron

Bart Caron: Doordat de VRM ons elk jaar opnieuw een zo degelijk en diepgaand rapport aflevert, krijgen we de evolutie op lange termijn goed in beeld.

In het buitenland bestaan eigendomsrestricties om de concentratie te verminderen. Het kan gaan om een beperking van het aandeelhouderschap van een krantengroep in een televisiestation, van een televisiestation in een productiehuis enzovoort. In Vlaanderen is Telenet nu voor 100 procent eigenaar van SBS. De Persgroep is voor 100 procent eigenaar van de VTM-zenders. Waar leidt die sterke verticale integratie ons uiteindelijk heen? In Nederland bestaan er restricties met het oog op de pluriformiteit. Is dat model wenselijk voor Vlaanderen of niet?

Van wezenlijk belang is of de convergentie door een buitenlandse of een binnenlandse groep gebeurt. SBS is eigenlijk overgenomen door Liberty, dat die zenders met Amerikaanse programma's zal volstouwen. Is het zinvol om zoiets te beperken? Zou dat de diversiteit helpen garanderen?

De KU Leuven voert een onderzoek naar de trends betreffende de overname van nieuwsartikels door kranten of bladen van dezelfde groep. Dat gaat dus over de inhoudelijke diversiteit van bladen. Ik heb de indruk dat de redactie van De Morgen maar blijft krimpen. In De Morgen staan steeds meer artikels uit Het Laatste Nieuws. Voor de mediagroep is dat een besparing, maar met een verlies aan diversiteit voor gevolg. Is de VRM betrokken bij dat onderzoek? Zo niet, dan kan hij best de KU Leuven contacteren. Het kan een aanzet zijn tot een meer inhoudelijke screening van diversiteit.

De Persgroep heeft een grote interne pluriformiteit. Maar wat als het binnen pakweg twee jaar zou worden overgenomen door een grote Amerikaanse kranteneigenaar, die de familie Van Thillo voor eeuwig rijk zou maken? Hoewel het aan een sprookje doet denken, is het in de praktijk perfect mogelijk. Telenet was bijvoorbeeld aanvankelijk een Vlaams verankerd bedrijf in de openbare sector, dat uit de kabelmaatschappij is ontstaan.

Kunnen alternatieve media en nieuwswebsites een belangrijk deel van de markt innemen? Kunnen ze een troef zijn om de diversiteit te garanderen en de concentratie tegen te gaan?

Vlaanderen heeft absoluut nieuws- en mediaspelers nodig die hier verankerd zijn. De Mensen is bijvoorbeeld overgenomen door een Franse groep. Is het geen bedreiging dat onze mediacontent, providers en distributeurs steeds meer worden overgenomen door buitenlandse groepen? Ik veronderstel dat de Nederlanders dezelfde vraag zullen stellen over de overname van hun kranten door Vlaamse groepen. Vormen buitenlandse overnames een bedreiging of ben ik op dat vlak te pessimistisch?

2.5. Antwoordenronde

Carlo Adams: De vier vraagstellers merkten op dat er minder groepen zijn en meer concentratie. Ze vragen hoe zorgwekkend de situatie is. Het is alleszins een evolutie die we in de gaten moeten houden. Alleen al daarom moeten we zeker elk jaar een rapport blijven maken en er zoveel mogelijk ruchtbaarheid aan geven voor alle beleidsniveaus. Mediaconcentratie is geen exclusief Vlaamse

bevoegdheid, aangezien hierin ook Europese en federale regels spelen. Al die regelgeving moet dan overeenstemmen.

Zolang mededingingsautoriteiten, die iedere overname onderzoeken, geen probleem vaststellen, lijkt misschien alles in orde, maar als regulator horen we verder dan dat te gaan. Wij moeten meer naar de inhoud kijken. De vraag is of er enkel sprake is van een economische en financiële concentratie, of dat er ook inhoudelijk concrete gevolgen zijn voor het media-aanbod zelf. In dat laatste geval zou een rood licht moeten branden en moeten worden opgetreden.

Dat er nog maar vijf groepen overblijven, zie ik nog niet als een probleem op zich, maar zeker met buitenlandse overnemers is er waakzaamheid geboden. Er zijn verschillende mogelijkheden, bijvoorbeeld 'Chinese walls' tussen de structuren zetten om verder onheil te voorkomen.

Het dalende aantal mediaspelers, de internationalisering en de evolutie naar grotere groepen zijn tendensen. Zoals het rapport vermeldt, zijn er twee kanten aan het verhaal. Aan de ene kant hebben we door overnames minder spelers, wat dan onze diversiteit kan bedreigen. Aan de andere kant moeten Vlaamse spelers zich nu eenmaal met samenwerking wapenen tegen grotere buitenlandse groepen. Ze kunnen bijvoorbeeld samenwerken voor hun reclamewerving. Ik gaf al het voorbeeld van Google met zijn schat aan user data. Vlaamse spelers zouden zich kunnen verenigen om met eigen reclamebedrijven dergelijke informatie zoveel mogelijk samen te benutten. Dat soort concentratie zou net nuttig zijn. Daarmee zou wellicht niemand een probleem hebben.

Het nieuwsaanbod is natuurlijk van een andere orde dan de reclameregie, en moet inhoudelijk worden opgevolgd. Bij een dreigende verschraling zal een optreden nodig zijn. Ik vermeldde al de 'Chinese walls'. In het Verenigd Koninkrijk treedt de mediaregulator Ofcom in dergelijke gevallen op. Bij ons is dat nog niet aan de orde en is het nog relatief onontgonnen terrein.

Wat een eventuele uitbreiding van het Evenementenbesluit betreft, lijkt de Europese regelgeving er misschien op gericht om het aantal evenementen op dergelijke lijsten te doen krimpen. De vraag hoeft echter niet louter te gaan over wat op die lijst hoort te staan, maar ook over de daaruit voortvloeiende regelgeving: betreffende de rechten op de evenementen, uitzendingen in 'open air', sublicenties, en vrije nieuwsgaring. Niet alleen de lijst zelf is vatbaar voor aanpassingen, maar ook die regelgeving.

Van fake news was nog geen sprake toen we in 2007 ons eerste rapport voorstelden. Op dat vlak heeft het relatief beperkte aantal spelers voor ons alvast het voordeel dat we ze perfect kunnen monitoren en in kaart brengen. Met het groeiende aantal nieuwswebsites stijgt daarentegen ook het gevaar op fake news. Uiteraard willen we geen verschraling, maar in een beperkt aantal groepen zien we ook mogelijke voordelen. Grote groepen zijn goed georganiseerd en worden goed gemonitord, in tegenstelling tot een groot aantal veelal obscure groepen op het internet. Ook daaraan zijn dus twee kanten. Nieuwswebsites kunnen zeker een verrijking zijn, maar stellen ons ook voor nieuwe uitdagingen.

Bart Caron: Vindt de spreker het nodig dat de overheid ondersteuning biedt aan nieuwswebsites? Als we alternatieve nieuwswebsites nuttig vinden om de pluriformiteit in het medialandschap te verhogen, is een beleid daaromtrent dan aangewezen? Of moet de overheid die zaken gewoon op hun beloop laten?

De marktmacht en -penetratie van klassieke, tegelijk gedrukte en digitale media als De Standaard, De Morgen en Het Laatste Nieuws zijn nog steeds veel groter

dan die van de alternatieve websites. Is het nuttig voor de pluriformiteit dat we de margespelers vandaag versterken? Dat vraagstuk komt hier vaak aan bod.

Carlo Adams: Men kan een kader scheppen waarin die nieuwswebsites zich beter kunnen ontwikkelen. Maar het blijft natuurlijk internet. Vlaanderen kan allerlei regels uitvaardigen, die dan 5 kilometer over de grens al niet meer gelden, terwijl internet geen grenzen kent. Ik zie op dat vlak niet direct veel mogelijkheden, maar evenmin een noodzaak zolang de pluriformiteit van de bestaande groepen gewaarborgd blijft. Pas wanneer die in het gedrang komt, worden andere stappen nuttig om te overwegen.

Bart Caron,
voorzitter

Joris POSCHET
Katia SEGERS,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

ATV	Antwerpse televisie
AVMD	audiovisuele mediadiensten
btw	belasting over de toegevoegde waarde
CRC	Conferentie van telecom- en media-regulatoren
DAB	digital audio broadcasting
FM	frequentiemodulatie
HHI	Herfindahl-Hirschman Index
IPM	Société Anonyme d'Informations et de Productions Multimédia
KU Leuven	Katholieke Universiteit Leuven
MAS	Museum aan de Stroom
SBS	Scandinavian Broadcasting System
VRM	Vlaamse Regulator voor de Media
VRT	Vlaamse Radio- en Televisieomroeporganisatie
VTM	Vlaamse Televisiemaatschappij